

Krhoun, Mečislav

Ukrajinský literárněvědný časopis

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1962, vol. 11, iss. D9, pp. 289-290

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/107478>

Access Date: 20. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Ukrajinský literárněvědný časopis *Радянське літературознавство*,

organ Sevčenkova Institutu literatury při Akademii věd USSR a Svazu spisovatelů Ukrajiny, dovršil v r. 1961 pětileté svého trvání. Tento reprezentativní dvouměsíčník je svědectvím obyčejného rozmachu v badatelské práci ukrajinských literárních vědců. Výsledky této práce přináší pravidelně na svých 160 stránkách.

Časopis vznikl začátkem r. 1957 jako dědic sborníků o stejném názvu, které od roku 1938 vydával Sevčenkův Institut literatury při Akademii věd USSR. V roce 1957 bylo vydávání sborníků zastaveno a došlo k založení dvouměsíčníku.

Svým obsahem je časopis velmi bohatý a rozmanitý. Je to vidět již na tom, že má řadu oddílů, z nichž některé jsou stálé, jiné se opakují periodicky po určité lhůtě, ještě jiné slouží aktuální potřebě dne. Základem časopisu je oddíl *Teorie a historie literatury*, který za 5 let přinesl mnoho článků a pojednání z dějin literatury ukrajinské, ruské, z dějin literatury slovanské i západní, i z dějin vzájemných vztahů literatury ukrajinské s literaturami zahraničními. V tomto oddílu vyšla také řada statí o teoretických otázkách literárněvědných.

Třebaže co do počtu článků zůstává teorie za literární historií, články teoretické neustupují svou kvalitou článkům literárně historickým. Teoretické články můžeme rozdělit do několika skupin. Jsou zaměřeny jednak k otázkám teorie socialistického realismu, jednak k otázkám umělecké formy, kompozice, uměleckého obrazu. Autoři kladou problémy jasně a řeší je samostatně. Velmi hodnotné jsou v této skupině články Ivanesenkovy „Zvláštnosti realistické typizace v lyrice“ a „O kompozici lyrického díla“ nebo Novyčenkova stať „O bohatství forem a stylů v literatuře socialistického realismu“. Ale i v první skupině přinesl časopis některé statí velmi vysoké úrovně, např. stať Dzeverinovu „O specifčnosti uměleckého vědomí ve světle leninské teorie odrazu“. Některé z teoretických článků byly určeny k diskusi, např. stať Kryžanivského „Metoda a styl“ (v posledním ročníku).

Literárně historické články se zabývají většinou otázkami a zjevy ukrajinské literatury předříjnové, hlavně 19. století. Mají početně převahu nad články o staré literatuře do konce 18. století a také články o literatuře sovětské epochy. Není divu, že právě otázkám literatury 19. století věnuje časopis největší pozornost. Literatura tohoto období se vyvíjela za velmi svízelných podmínek, takže mnohé zjevy je potřeba takřka znovu objevovat a zcela nově zařazovat do kontextu ukrajinské literatury. Velká pozornost se věnuje zejména poměru ukrajinské literatury k literatuře ruské, a to hlavně k velkým ruským klasikům, s nimiž osobně i ideově byli představitelé ukrajinské literatury mnohonásobně spjati. Nezáměr o starou a starší literaturu poněkud překvapuje, zvláště uvědomíme-li si množství neprozkoumaného materiálu právě v této oblasti.

Mnoho místa je v časopise věnováno studiu problémů ruské literatury buď přímo, nebo ze stanoviska vztahů ukrajinsko-ruských. Nechybí však ani pozornost k vzájemným vztahům Ukrajinců s ostatními Slovany.

Příspěvky k dějinám ukrajinské literatury sovětské epochy se poněkud odlišují od příspěvků o literatuře klasické. Jsou to jednak portrétové charakteristiky, jednak tematicko-ideové přehledy, ve kterých autoři nastolují problémy v hlavních rysech bez nároků na definitivní řešení. Pokud jde o ukrajinskou literaturu po I. světové válce, věnuje se málo pozornosti spisovatelům a problémům literatury na západních územích Ukrajiny a na Zakarpatí.

Druhý stálý oddíl *Publikace a zprávy* přináší řadu příspěvků a původních materiálů k životu a dílu jednotlivých autorů, k jednotlivým epochám, směrům a úsekům literatury. Pro badatele je to oddíl velmi důležitý, i když přináší jen drobné příspěvky. Jsou to však věci neznámé, většinou vyhledávané v archívech, zapomenutá fakta, která pomáhají dokreslit lidi, jejich prostředí a dobu, a tím také pochopit lépe jejich dílo.

Neméně důležitý je další stálý oddíl *Bibliografie*. V každém čísle najdeme v něm řadu cenných informací o literárněvědné práci ukrajinských literárních vědců. Recenzuje se zde více-méně důkladně, vždy však hodně informativně, mnohdy polemicky řada publikací z ukrajinské, ruské nebo jiných literatur. Poprvá se hodně místa také českým publikacím, věnovaným vztahům česko-ukrajinským a slovensko-ukrajinským.

V bibliografickém oddíle nalzáme vedle recenzí cenné bibliografické přehledy. Nejvýznamnější jsou přehledy knižních novinek za každý kalendářní rok. Časopis přinesl knižní bibliografii z oboru literární vědy za léta 1945—1955 v prvním čísle I. ročníku, za léta 1956—1958 ve II. ročníku, za další léta vždy v následujícím ročníku. Kromě toho byla v časopise vypracována bibliografie sborníků, bibliografie almanachů za celé 19. století do r. 1917, bibliografie Schillerových děl přeložených do ukrajinštiny aj.

Čtvrtý stálý oddíl — *Kroniku* — čteme se zájmem a prospěchem, neboť nám odhaluje život a práci vědeckých ústavů, ukazuje zájmy, snahy a plány literárněvědných pracovníků a jejich pracovišť. Časopis má na každé ze 7 universit a na velmi mnohých jiných vysokých učilištích

své dopisovatele, kteří informují čtenáře o životě svého pracoviště, podávají informace o plánech vědeckých prací, o vědeckých konferencích, o diskusích atp. Velmi často najdeme v těchto zprávách zmínky o práci, zájmech a plánech nejen vědeckých pracovníků, ale i studentů. Velmi úzký styk s čtenáři vytvořil si časopis na pravidelných diskusních zasedáních, na nichž vědci, spisovatelé, učitelé i studenti posuzují časopis po všech stránkách. Z takových diskusí pak vznikají různé úpravy časopisu a změny jeho náplně.

Jestliže I. ročník časopisu byl omezen jenom na 4 základní oddíly, další ročníky jsou mnohem pestřejší. Objevil se oddíl obšírných recenzí vydání děl klasiků, objevily se série článků ke IV. kongresu slavistů, články ke IV. sjezdu spisovatelů Ukrajiny, nalézáme tu oddíl, věnovaný literárním portrétům starších nebo současných spisovatelů, oddíl věnovaný dějinám ukrajinské žurnalistiky, oddíl vzpomínek a také oddíl, jenž přináší studie textologické. Nelze ovšem přehlédnout ani oddíl diskusí a polemik, jejichž předmětem je boj proti buržoazním teoriím literárněvědným. Na popud čtenářů v poslední době otevřel časopis své stránky také otázkám uměleckého jazyka a vůbec problémům z pomezí jazyka a literatury. Svědčí o tom oddíl *Mistrovství překladu*.

Časopis *Радянське літературознавство* je jedním z nejlépe redigovaných časopisů literárněvědných, bohatý obsahem a podnětný formami práce. Je důsledný a zachovává vysokou úroveň při současně velmi úzkém styku se životem. Jeho četba může být prospěšná i těm, jejichž zájem nesměruje k ukrajinské literatuře.

Mečislav Krhoun

A Prague Study in English. The second number of the philological section of the periodical *Acta Universitatis Carolinae* for 1959 is devoted to English studies and is intended to continue — as the eighth volume — the well-known series of Contributions to the History of English Language and Literature (Prague Studies in English), which under the aegis of the Philosophical Faculty of the Charles University appeared at irregular intervals between 1924 and 1947 in the series "Work from Research Institutes". The present volume contains two contributions written in English, a linguistic study by Dr. Jiří Nosek, which will be dealt with elsewhere, and a study in the theory of literature by Professor Zdeněk Vančura: "The Negro in the White Man's Ship".

Professor Vančura in his study contrasts three works of nineteenth-century literature: Prosper Mérimée's tale or short novella *Tamango* (1829), Herman Melville's story *Benito Cereno* (1855) and the longer narrative of Joseph Conrad: *The Nigger of the Narcissus* (1897). A common feature of these three works of literature is the strong and conflicting personality of a Negro in the hostile surroundings of the white man's ship. According to a remark of Conrad's, the isolation of the individual on shipboard permits the conflict of personalities to stand out more sharply. Professor Vančura adds, that in these circumstances social conflicts, too, can stand out more sharply. The material offered in this study serves to support and document this thesis. The three books in question afford us the opportunity of tracing not only the approach and artistic method of each writer, but also his philosophy of life and attitude to humanity.

The tale by the French writer Mérimée deals with the chief of an African tribe, who sells his people into slavery and then himself falls into the hands of slavers on a French ship. Mérimée describes his revolt, his final defeat, and death. This short fifteen-page tale is written in a brief and concentrated narrative style. The author sees people and events from without and describes them objectively. Beneath the apparent objectivity, however, a certain irony is concealed. Only the introductory and concluding passages are openly ironic and for this reason some critics have supposed that the main body of the tale is written with profound epic simplicity. This belief, however, is not shared by Professor Vančura; in his opinion, the action of the central part of the narrative is interwoven with a delicate irony, which reveals that the author knows more than his characters know, and that he thus understands them and pities them. His acceptance of the inevitability of the action brings Prosper Mérimée close to nineteenth-century determinism.

Professor Vančura, however, demonstrates that Mérimée desires to be fair to his characters and that the objective outlook does not suffice for this. By means of irony he expresses his protest against the cruelty of fate. Further than this Mérimée could not go, for he did not believe that it was possible to change the world and the fate of mankind. The irony and paths of the tale spring from that confrontation of illusion and reality which is so frequent a theme of nineteenth-century literature.